

Nr 336.

Av herr **Johansson** i Uppmälby, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 45, angående viss nedsättning av sockerskatten.

I anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 45 angående viss nedsättning av sockerskatten får jag göra följande framställning till riksdagen.

Genom den nu rådande krisen har framkallats en disproportion mellan lantbrukets olika produktionsgrenar. Gamla förutsättningar, som gjort den ena produktionsgrenen mera lönande än andra jämförbara, hava sålunda i åtskilliga fall slagits ut. Sockerbetsodlingen, som såväl direkt som indirekt i vissa trakter ansetts vara bärande och lönande framför annan odling, har numera kommit i relativt ogynnsamt läge. Emellertid må man icke bortse från det faktum, att det dock är fjolårets osedvanligt kläna sockerbetskördd jämsides med det förbrukade reservlagret av socker och utsiktslösheten att utifrån få någon del av vårt konsumtionsbehov fyllt, som nu gör frågan om sockerproduktionen för året så brännande.

Även jag går alltså ut ifrån nödvändigheten av att genom provisoriskt höjt pris å sockerbetor säkerställa odlingen för året. Beträffande omfattningen och villkoren för denna åtgärd hyser jag dock annan mening än den, som göres gällande i herr statsrådet friherre Beck-Friis' anförande till statsrådsprotokollet.

Odlingsarealen från 1916 måste säkerställas även för 1917. Däremot bör ej någon utsträckt odling av sockerbetor under förhandenvarande omständigheter eftersträvas.

Det väsentliga skälet härför är att brödsädesodlingen har företräde, och att man i själva verket kan befara minskade utsikter för nödvändig brödsädesproduktion, ifall man alltför avgörande stimulerar till ökad

sockerbetsodling på landets förnämsta åkerjord. Vidare kan det antagas, att med ransoneringen landets sockerbehov tillgodoses redan med fjolårets odlingsareal. Även om en smula minskning av nuvarande sockerransoner skulle krävas, så innebär detta ingen fara jämförbar med en ytterligare inskränkning i brödransonen, vilken senare åtgärd snart skulle föra stora lager av befolkningen under svältgränsen.

Sockerbetsskörden skall söka uppdrivas på den gamla arealen.

Orsaken till fjolårets dåliga skörd låg i ogynnsam väderlek samt i bristen på konstgödningsämnen och dessas oerhörda prisstegring. Över vädret kunna vi icke råda. Men beträffande konstgödningsämnen hava statsmakterna redan enats om åtgärder att förbilliga dessa, åtminstone förebygga ytterligare prisstegring. Emellertid synes tillgången på konstgödning, särskilt vad det angår den för betodlingen viktiga chilisalpetern, för året bliva ringare än eljes. Med sådana utsikter för ögonen skulle det vara mera än äventyrligt att animera till sockerbetsodlingens utbredning. Resultatet kan lätt förutses: allmän svältkultur av sockerbeter och ringa skörd. Och detta på bekostnad av sädesodlingen. Bättre ter sig den vägen att låta sig nöja med den hittillsvarande sockerbetsarealen och där bereda denna odling företrädesvis gynnsamma betingelser. Den jord, som ej kan lova verkligt god sockerbetsskörd, bör i dessa tider hellre sparas för sädesodling.

En intensiv stimulation till ökad sockerbetsodling skulle särskilt på mellersta Sveriges jordar vara synnerligen oklok och lätt leda till svåra bakslag.

Vilken förhöjning i sockerbetspriset kan anses vara skälig?

Klart är att med ovan angivna förutsättningar kan icke regeringsförslaget godtagas. Förslaget bygger huvudsakligen på den ene sakkunnige lektor Forsbergs reservation och dennes beräkningar. Lektor Forsbergs jämförelse mellan betodling och kornodling kan emellertid numera ej längre vara någon acceptabel utgångsgrund för bestämmande av sockerbetspriset. Sockerbetsodlingen kan i dessa bekymmersamma tider icke få inkräkta på kornodlingen, åtminstone ej i någon nämnvärd grad, enär jämväl detta sädesslag över hela landet måste räknas till brödsäd. Ja, man tycks till och med vara ganska ense i lantmannakretsar därom att även kornodlingen behöver stimuleras.

Genomgående för de beräkningar, varmed förhöjt betpris motiveras från olika håll, är att man utgår ifrån betydande merkostnader för »höstbruk, vårbruk, hästhackning, bortforsling». Likaså beträffande »allmänna omkostnader». Detta är enligt mitt förmenande i hög grad missvisande. Visst kunna därvidlag särskilda merkostnader spela in, men de ställa

sig säkerligen icke nu i annan relation till betodlingen samt dess direkta och indirekta fördelar än under normala tider. Och i en jämförelse mellan annan ifrågakommande odling höra dessa poster till endast ytterst ringa del hemma. Det synes därför som om den andra reservanten, redaktör Nilsson, valt den riktigare vägen att bortse från dessa utgiftsgrupper.

Under sådana förhållanden finner jag skäligt att föreslå det grundpriset för år 1917 höjes med 60 öre eller till 2 kronor 80 öre per deciton rena betor vid höstleverans och till 3 kronor vid vinterleverans. Detta skulle för odlaren vid en medelskörd av 300 deciton innebära en ökad bruttoavkastning av 180 kronor per hektar.

Ett sådant måttligt tilltaget betpris borde vara antagligt för de flesta betodlande jordbrukare även med tanke på att med innevarande år utgår odlingen efter 1913 års kontrakt. Det stundar således ny uppgörelse mellan betodlare och sockerbolag. Att nu omedelbart före det nya förhandlingar skola börja driva en alltför aggressiv tillfällig prispolitik torde snarare skada än gagna den sak, som skulle tjänas.

Om i något enstaka fall den här föreslagna höjningen ej skulle kunna hindra betodlingens inskränkning, så är jag alldeles viss om att detta endast kan inträffa vid större gårdar. Och där är det i så fall bristen på arbetskraft som är mera avgörande än själva prissättningen. I vart fall kompenseras denna eventuella minskning i ökad odling bland de mindre jordbrukarna, i all synnerhet där gårdarnas eget folk i regel självt sköter odlingen.

Ett ytterligare skäl till försiktighet torde i detta sammanhang böra framföras. Jordpriset i de sockerbetsodlande trakterna har under innevarande kris stegrats ofantligt. Detta vittnar på sitt sätt om goda konjunkturer för jordbruket. Men det ligger fara i varje statsåtgärd, som ytterligare onödigt giver spekulatjonen i åkerbruksjord luft under vingarna. Ty kraschen, när den en gång kommer, blir därigenom bara än mera ödeläggande för den nya generationen av jordbrukare.

Alltså en väl avvägd, sakligt motiverad reglering uppåt är berättigad — intet mera!

Nästa fråga blir, *hur prishöjningen skall fördelas mellan staten och bolagen*. Jag inser naturligtvis, att staten icke helt kan befrias från att bidraga, eftersom det dock varit den konsumerande allmänheten som gagnats av att fördyringen av sockret blivit så minimal i förhållande till andra näringsmedel.

Sockerindustrien borde egentligen förutsättas hava lika stort intresse av sockerbetsodlingens upprätthållande som staten. Därför borde

också enligt mitt förmenande ett visst bidrag från staten förutsätta lika bidrag från industriens sida. Skulle ett sådant resultat därigenom kunna ernås, att grundpriset bestämdes till 3 kronor vid höstleverans, skulle jag naturligtvis icke gjort någon erinran däremot, ifall icke saken haft vissa andra av mig påvisade betänkliga konsekvenser.

Nu vill jag emellertid med hänsyn till ett resultats uppnående istället vid en annan proportion föreslå, det staten bidrager med $\frac{2}{3}$ och bolaget svarar för $\frac{1}{3}$ av höjningen. Sålunda komme staten att bidraga med 40 öre och bolagen med 20 öre per deciton. Vid en jämförelse med år 1916, då bolagen betalte utöver grundpriset en odlingspremie av 40 kronor per hektar — motsvarande cirka 13 öre per deciton vid en skörd av 300 deciton per hektar — komme bolagens merutgift i själva verket att stanna vid 7 öre per deciton. Jämfört åter med 1914 och 1915 års pris innebär däremot ökningen fulla 20 öre per deciton eller vid en beräknad årsskörd av 1,000,000 ton motsvarande 2 miljoner kronor.

Även beträffande sättet för statsbidragets anskaffning har jag en annan mening än den av Kungl. Maj:t företrädda. Det belopp som skulle erfordras från statens sida för reglering av betpriset i antydd riktning utgör, ifall man räknar med en så hög årsskörd som nyss angivits, 4 miljoner kronor.

Nu har emellertid Kungl. Maj:t redan utan riksdagens hörande medelst särskild beskattning av socker för industriellt behov och för restauranger under innevarande konsumtionsår tillförsäkrat sig en merinkomst för detta ändamål av 2 miljoner kronor. Det skulle alltså återstå att anskaffa ytterligare 2 miljoner kronor.

Jag anser det över huvud föga rättvist att betunga detta konsumtionsår med högre sockerpriser för att möjliggöra högre betpris för en skörd, som tillkommer nästa konsumtionsår. Men en sådan åtgärd blir ännu mera betungande med hänsyn att medlen i så fall nu måste uttagas på återstående del av konsumtionsåret. Därför torde det vara principiellt riktigare och praktiskt taget mindre betungande att först med ett nytt konsumtionsår börja uttaga kostnaderna för ett högre pris å de sockerbetor, som odlas just för detta samma konsumtionsår.

I frågan huruvida staten i form av sänkt accis eller konsumenterna medelst höjt sockerpris skulle få vidkännas kostnaderna, vill jag endast säga, att under den ekonomiska nedpressning, som de största konsumentgrupperna för närvarande leva, kan endast den förra utvägen vara tillräddig.

För att under konsumtionsåret 1 november 1917—1 november 1918 bereda sockerindustrien den merinkomst, som motsvarar statens av

mig föreslagna bidrag till denna prisreglering, skulle således erfordras, utöver de medel som på ovan angivet sätt redan dessförinnan göras tillgängliga, en sänkning av sockerskatten med det belopp, som motsvarar beräknade 2 miljoner kronor. Vid normalt skördeutbyte skulle ifrågavarande sänkning ej behöva uppgå till 2 öre per kilogram, när fördelningen sker på helt konsumtionsår.

Att den lejda arbetskraften även får sin del i den föreslagna prisförhöjningen är en av förutsättningarna för mitt yrkande. Och det må här uttalas den bestämda förväntan, att arbetsgivarna i detta fall skola vara lojala och att de genom ökad betalning garantera sig erforderliga arbetskrafter inom landet. De arbetspriser, varmed man motiverat förhöjningen, måste alltså betraktas som minimipriser.

Sammanfattningen av det här anförda är:

att den hittillsvarande odlingen av sockerbetor bör säkerställas medelst ett grundpris av 2 kronor 80 öre per deciton vid höstleverans och 20 öre högre vid vinterleverans,

att till det ökade priset bidrager staten med $\frac{2}{3}$ eller 40 öre per deciton och sockerindustrien med $\frac{1}{3}$ eller 20 öre per deciton, samt

att statens bidrag härtill kommer sockerindustrien till del dels med 2 miljoner kronor, som beräknas bli tillgängliga under detta år genom den särskilda avgift, vilken enligt kungörelsen av den 3 februari 1917 åsatts socker för industriens och restaurangers behov, dels för övrigt medelst nedsättning av sockerskatten under tiden 1 november 1917—1 november 1918.

Jag får därför föreslå,

att riksdagen måtte besluta att — under förutsättning att svenska sockerfabriksaktiebolaget och mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag förbinda sig att till odlare av sockerbetor för deras räkning under år 1917 utbetala ersättning i huvudsaklig överensstämmelse med här ovan förordade grunder — antaga förslag till kungörelse angående viss nedsättning av sockerskatten i överensstämmelse med denna motion.

Vid bifall härtill anmodas bevillningsutskottet att formulera förslaget till kungörelse.

Stockholm den 20 februari 1917.

C. J. Johansson, Upp-Mälby.

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1917.